

Vzdělávání dětí uprchlíků v Česku

Sociologický ústav
Akademie věd ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

unicef
pro každé dítě

6. vlna výzkumu Hlas Ukrajinců: červen 2023

Kateřina Šafářová, Martina Kavanová, Michal Ostrý,
Adam Kořínek, Michael Škvrňák, Michal Kunc

27. 7. 2023

PAQ
RESEARCH

Obsah reportu

Téma	Strana
<u>Metodika</u>	3
<u>Shrnutí hlavních zjištění</u>	5
<u>Účast ve vzdělávání</u>	8
<u>Znalost a výuka češtiny</u>	16
<u>Integrace a volnočasové aktivity</u>	21
<u>Výuka na dálku na Ukrajině</u>	26
<u>Služby péče pro děti do 5 let</u>	31

O výzkumu

Hlas Ukrajinců

Výzkum a jeho účel

Tento report popisuje situaci ukrajinských uprchlíků v souvislosti se vzděláváním dětí, jejich volnočasovými aktivitami, znalostmi češtiny a využitím zdravotních služeb. Je součástí šesté vlny reprezentativního longitudinálního výzkumu Hlas Ukrajinců zaměřeného na integraci ukrajinských uprchlíků, který se zabývá také otázkami bydlení, práce, příjmů, znalosti češtiny či integrace.

Realizátoři a partneři

Výzkum realizuje PAQ Research, z. ú. (obsah a zpracování výstupů) ve spolupráci se Sociologickým ústavem AV ČR, v. v. i. (sběr dat). Tento výstup podpořil UNICEF ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Vzorek a reprezentativita

Výzkum vychází z rozhovorů s N=751 domácnostmi uprchlíků z Ukrajiny, ve kterých žije celkem N=**1203 dětí ve věku 3–17 let**, z toho **232 ve věku MŠ** (do něho zařazujeme děti 3–5 let a 6leté navštěvující MŠ), **797 ve věku ZŠ** (zde jsou 6–14letí a 15–16letí chodící na ZŠ) a **174 ve věku SŠ** (15–17letí mimo těch, kdo chodí na ZŠ). Respondenti vypovídali o každém dítěti v domácnosti zvlášť. Výzkum reprezentuje postoje a zkušenosti lidí z Ukrajiny, kteří do Česka přišli v roce 2022 a stále v Česku zůstávají.

Vzorek je **reprezentativní z hlediska:**

- * kraje bydliště v rámci České republiky,
- * měsíce příjezdu domácnosti do ČR,
- * kombinace věku a pohlaví v rámci regionů.

Reprezentativita je zajištěna kombinací náhodného stratifikovaného výběru (oslovení náhodně vybraných kontaktů v rámci mikroregionů ČR) a následným vážením dat, aby struktura výběrového souboru odpovídala statistikám z dat Ministerstva vnitra ČR (CIS). Přesto má vzorek limitace – především může nereprezentovat uprchlíky, kteří od příjezdu do ČR nežádali o humanitární dávku. Vzorek také nezahrnuje mladistvé Ukrajince, kteří přišli do ČR bez dospělého doprovodu.

Statistická odchylka pro vzorek N=1200 je ± 3 p. b. pro výroky s četností 50 % a ± 1 p. b. pro četnost 5 %. Pro částečné vzorky je odchylka vyšší.

Součet výroků v grafech nemusí vždy odpovídat 100 % z důvodu zaokrouhlení četností jednotlivých výroků na jednotky procent.

Sběr dat

V této vlně se dotazovalo **od 2. 6. do 22. 6. 2023**. Výzkum probíhá online dotazováním na panelu uprchlíků z Ukrajiny, který provozuje Sociologický ústav AV ČR. Panel vznikl ve spolupráci SOÚ AV ČR a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, které oslovilo žadatele o humanitární dávku s možností participovat ve výzkumech SOÚ AV ČR. Účast ve výzkumech je anonymní a honorovaná, identita respondentů byla během rekrutace panelu ověřována telefonicky.

Dosud proběhlo 6 vln výzkumu, a to: 1. v červnu/červenci 2022 (bydlení, čeština), 2. v srpnu 2022 (práce, příjmy, čeština), 3. v září 2022 (zdraví), 4. v listopadu/prosinci 2022 (vzdělávání, práce, bydlení, příjmy, čeština), 5. v únoru/březnu 2023 (shodná témata jako ve 4. vlně) a 6. v červnu 2023. V této zprávě srovnáváme výsledky nejnovější vlny s těmi z vln předchozích.

Shrnutí výsledků a klíčové oblasti ke zvážení pro aktéry ve vzdělávání

Shrnutí výsledků a klíčové oblasti ke zvážení pro aktéry ve vzdělávání* I.

Účast ve vzdělávání

Hlavní zjištění

Účast ve vzdělávání mírně vzrostla

- * Na konci školního roku byla deklarovaná účast v českých MŠ mezi ukrajinskými dětmi ve věku 3–6 let (bez 6letých zapsaných na ZŠ) **69 %**. U dětí ve věku 6–16 let byla deklarovaná účast na českých ZŠ **94 %** a na českých SŠ mezi mladistvými ve věku 15–17 let (bez 15letých a 16letých navštěvujících ZŠ) **53 %**. Tyto výsledky je třeba konfrontovat s oficiálně reportovanými počty, což činíme na slidu 11.
- * Celkem 80 % dětí ve věku 3–17 let má zajištěné vzdělávání na školní rok 2023/2024, 11 % rodičů dětí ale v červnu dosud nevědělo, zda děti do nějaké školy v září nastoupí. U dětí ve středoškolském věku nemělo zajištěno vzdělávání v české škole 31 % dětí (6 % nepřijali, 12 % se vůbec nehlásilo a 13 % nevědělo).
- * Děti ve věku 6–17 let mají ve 47 % domácnostech omezený nebo žádný přístup k počítači, což ztěžuje vzdělávání včetně účasti ve výuce na dálku.

Předškolní vzdělávání využívají uprchlíci výrazně méně než Češi

- * Dvoutřetinová účast ukrajinských dětí ve věku 3–6 let (bez 6letých zapsaných na ZŠ) v MŠ je výrazně nižší než u českých dětí (mezi nimi 90 %). Využití předškolní péče souvisí s tím, zda si rodiče jsou schopni najít práci a s příjmy – mezi dětmi v materiálně deprivovaných domácnostech je výrazně nižší účast ve školce než mezi ostatními uprchlíky (51 % vs. 71 %).
- * Rodiče 45 % dětí ve věku 0–5 let nevyužívají žádné služby péče či předškolní vzdělávání. Využití stoupá s věkem – u dětí 0–3 let využívá nějaké služby péče či vzdělávání jen čtvrtina, u pětiletých dětí 87 %.

Klíčové oblasti

Podpora předškolního vzdělávání

- * **Vytváření a rozšiřování kapacit předškolního vzdělávání a včasné péče**, ať už v mateřských školách, nebo cílenou podporou dětských skupin. – O, MŠMT, MPSV, MF
- * **Zvyšování účasti dětí v MŠ informováním** o volných kapacitách v jiných částech obce (např. i skrz úřady práce) a možnostech snížení úplaty za vzdělávání (školné, stravné). – O, N, MPSV

Zvyšování účasti ve vzdělávání a podpora ukrajinským žákům

- * **Informování o volných kapacitách od nového školního roku** a pokračování v přípravě škol na přijímání dalších dětí v průběhu školního roku (MŠ, ZŠ) – O, MŠMT
- * **Podpora začlenění ukrajinských žáků do běžných tříd a posilování bezpečného klimatu ve třídách** mj. prostřednictvím vzdělávání ped. pracovníků a prac. školního poradenství – MŠMT, N, MF
- * **Stabilizace a posílení sítě ukrajinských asistentů pedagogů** a parametrizace jejich počtu dle ukrajinských žáků v regionu. – MŠMT, MF
- * **Debatovat s vysokými školami způsoby přijímání ukrajinských uprchlíků** a připravit možnosti stipendií, půjček nebo jiné podpory pro uprchlíky, kteří mají zájem v ČR studovat. – MŠMT
- * **Propojení dat o vzdělávání, zaměstnání rodičů, bydlišti a čerpání dávek**, aby bylo možné odlišit neúčast ve škole od pobytu mimo ČR a cílit aktivity na zvýšení účasti. – MŠMT, MPSV, MV
- * **Odstranění bariér pro přístup a ukončování středoškolského vzdělávání** z důvodu nedostatečné znalosti českého jazyka na úrovni rodilých mluvčích (nulté ročníky, úprava JPZ, maturitní zkoušky, poskytování lekcí češtiny i na pokročilé úrovni). – MŠMT, MF

*Aktéři přispívající k integraci ukrajinských dětí v ČR: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a jemu podřízené organizace (MŠMT), Česká školní inspekce (ČŠI), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstvo vnitra (MV), Ministerstvo financí (MF), Kraje (K), Obce (O), Vysoké školy (VŠ), Nevládní organizace, mezinárodní instituce, soukromé nadace (N)

Shrnutí výsledků a klíčové oblasti ke zvážení pro aktéry ve vzdělávání* II.

Rozvoj znalostí češtiny

Hlavní zjištění

Znalost češtiny se za poslední tři měsíce značně zlepšila

- * 59 % ukrajinských dětí starších 5 let se v červnu domluvilo česky v běžných situacích. Prudce roste podíl dětí, které už podle rodičů mluví plyně, v červnu jich bylo 19 %.
- * Nejlépe jsou na tom stále středoškoláci studující v Česku, následně děti na ZŠ a poté mladiství bez českého vzdělávání. Nejnižší úroveň češtiny mají děti ve věku 3–5 let. Těch se v běžných situacích domluví jen 12 %. 69 % z nich se také česky vůbec neučí.

32 % dětí se ale česky neučí ve škole ani v kurzech

- * Češtinu jako druhý jazyk (ČDJ) se učí 69 % žáků českých škol, což je oproti minulé vlně měření pokles o 5 procentních bodů (roste školní docházka, ale neroste podíl dětí, které mají ČDJ). Většinou se žáci učí česky v nízké intenzitě (pod 5 hodin týdně). Část dětí se také učí česky mimo školu.
- * Celkově se 31 % dětí ve věku 6-17 let učí intenzivně (alespoň hodinu denně ve škole či kombinací školy a kurzu) a 32 % dětí se naopak česky neučí ani ve škole ani v kurzu (některé jen samostatně).
- * Kurzy českého jazyka mimo základní či střední školu nejméně navštěvují děti, kteří neumí česky vůbec nebo umí jen pár slov.

Klíčové oblasti

Posílení výuky češtiny na všech stupních vzdělávání

- * **Posílení vysokoškolských oborů češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)** a poskytování dalších možností kvalifikace, aby bylo k dispozici více lektorů češtiny pro cizince. – MŠMT, MF, N
- * **Zintenzivnění výuky ČDJ ve školách** (včetně mateřských). – O, K, MŠMT, N
- * **Směrování k povinné výuce ČDJ pro cizince**, která je zakotvena v rámcových vzdělávacích programech (RVP) pro mateřské, základní i střední školy, s možností škol zajistit ČDJ v jiné škole či online. Tento systém by omezil možnost odmítání ze strany rodičů a žáků a vytvořil tlak na vytváření kapacit na výuku ČDJ ve vzdělávacím systému. Zařazení ČDJ do RVP pro základní školy volitelně na úrovni druhého cizího jazyka od září 2023 lze vnímat jako přechodné opatření. Přinese výuce ČDJ standardní formy financování, ale protože nedefinuje výuku ČDJ jako povinnou, tak zřejmě nesystematizuje ČDJ jako klíčovou a nutnou součást výuky všech cizinců v ČR. – MŠMT, MF
- * **Prodloužení nároku na ČDJ u všech u žáků na 24 měsíců od začátku školní docházky v ČR, alespoň v omezeném rozsahu.** Případně zajištění jazykového vzdělávání dětem, které na ČDJ již nebudou mít nárok. – MŠMT, MF
- * **Rozvíjení znalostí českého jazyka u ukrajinských asistentů pedagoga**, mj. skrze kurzy nabízené úřady práce. – MŠMT, MPSV
- * a ve vyloučený **Rozšiřování nabídky mimoškolního jazykového vzdělávání** především pro mladistvé nezapojené do středního vzdělávání v Česku ch regionech. – MF, K, N

*Aktéři přispívající k integraci ukrajinských dětí v ČR: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a jemu podřízené organizace (MŠMT), Česká školní inspekce (ČŠI), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstvo financí (MF), Kraje (K), Obce (O), Vysoké školy (VŠ), Nevládní organizace, mezinárodní instituce, soukromé nadace (N)

Shrnutí výsledků a klíčové oblasti ke zvážení pro aktéry ve vzdělávání* III.

Integrace a volnočasové aktivity

Hlavní zjištění

Integrace dětí do českého kolektivu roste pomalu, dobře začleněná je zatím jen polovina dětí

- * 52 % dětí ve věku 4–17 let není podle rodičů dobře začleněno do českých kolektivů a čtvrtina nemá žádné české kamarády. Tato čísla se za poslední tři měsíce změnila jen mírně.
- * Výrazně lépe jsou začleněny děti studující na českých školách, děti v základěškolském věku (oproti středoškolákům) a děti účastníci se volnočasových aktivit.
- * Volnočasových aktivit se účastní 48 % dětí ve věku od 4 let. Podobně velká skupina dětí (44 %) má o volnočasové aktivity zájem, ale nenavštěvuje je. Z minulé vlny výzkumu víme, že nejčastěji uváděná bariéra byla finanční.

Klíčové oblasti

Posílení integrace mladistvých

- * **Aktivní depistáž (vyhledávání) ohrožených mladých lidí z Ukrajiny** a jejich komplexní podpora se zvláštním zřetelem na mladé lidi, kteří jsou zde bez doprovodu příbuzného a kteří nestudují českou školu. Především poskytování poradenství, psychosociální a terapeutické podpory, dalšího vzdělávání a volnočasových aktivit. – MF, N, O, K

Zvyšování dostupnosti volnočasových aktivit

- * **Rozšiřování nabídky skupinových volnočasových aktivit** (sport, umění, mládežnické org.), která dětem pomůže s integrací do českých kolektivů a s rozvojem jazyka. – MŠMT, MF, N
- * **Podpora institucí** (například střediska volného času, samotné školy) a organizací (NNO) poskytujících nízkoprahové mimoškolní, zájmové vzdělávání a volnočasové aktivity, stejně tak jako **domácnosti**, které mají o aktivity zájem (skrz voucherový systém). – MF, N, O, K
- * Podpora volnočasových aktivit srkrz **příspěvky obcí a městských částí. Podpora by se měla týkat i chudších českých dětí** – až 20 % českých rodičů totiž v důsledku inflace omezovalo investice do rozvoje dětí.* – MF, N, O, K

*Aktéři přispívající k integraci ukrajinských dětí v ČR: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a jemu podřízené organizace (MŠMT), Česká školní inspekce (ČŠI), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstvo financí (MF), Kraje (K), Obce (O), Vysoké školy (VŠ), Nevládní organizace, mezinárodní instituce, soukromé nadace (N)

* Česká data: [Život k nezaplacení](#), PAQ Research, únor 2023

Účast ve vzdělávání

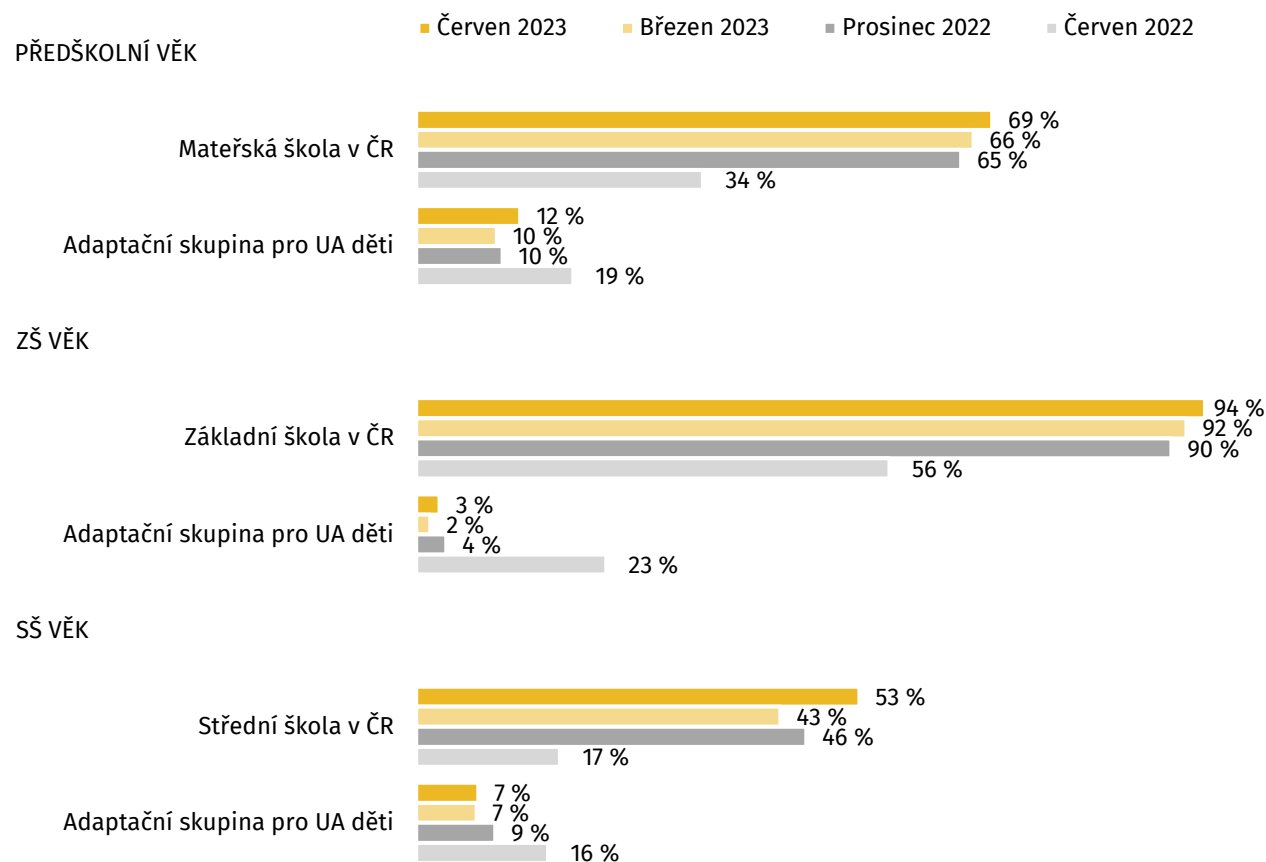
Hlavní zjištění

11 %

Rodiče 11 % dětí v červnu zatím nevěděli, zda budou jejich děti chodit v novém školním roce do školy

Deklarovaná účast v českém vzdělávání

Školní docházka na všech stupních mírně vzrostla

Docházka do škol se stále mírně zvyšuje

Za poslední tři měsíce se mírně zvýšila účast v MŠ a ZŠ. Navzdory pozitivnímu trendu chodí nadále do školky výrazně méně ukrajinských dětí než českých, což mimo jiné omezuje účast rodičů na trhu práce.

Z ukrajinských dětí chodí do školky 69 % dětí od 3 do 6 let, v české populaci dochází do školek 90 % dětí ve stejné věkové kategorii.* U starších ukrajinských dětí účast v MŠ roste, u dětí ve věku 5 let dochází do mateřských školek už 72 % dětí z Ukrajiny, zatímco v ČR dochází do školky 95 % pětiletých dětí.

Nejvyšší nárůst – o 7 procentních bodů – pozorujeme u středních škol

Tato změna může být mírně nadhodnocená v souvislosti s tím, že se rodiny těsně před sběrem dat dovídaly výsledky přijímacích zkoušek a část respondentů mohla uvést, že dítě již na střední školu již chodí, ačkoliv na ni nastoupí až od září.

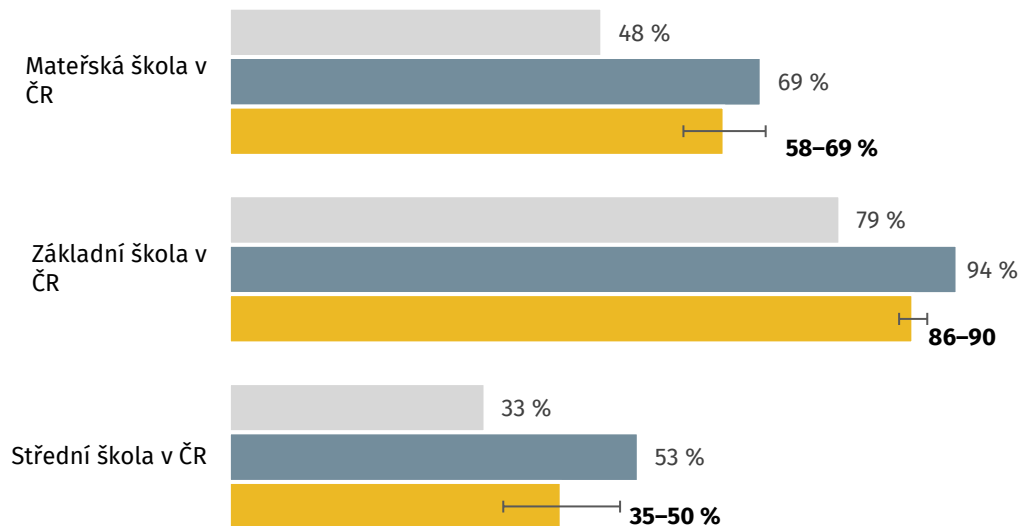
Deklarovaná účast ve vzdělávání se liší s oficiálními statistikami od MŠMT. Rozdíly blíže analyzujeme na následující straně.

Poznámka: MŠ (3+): N=285, ZŠ: N=734, SŠ=159 (červen 23). Děti hraničních věků (6, 15 let) jsou zařazeny do skupiny podle toho, které úroveň vzdělávání se účastní; pokud nikam, řadíme do vyššího stupně. Znění otázky: „Účastní se toto dítě výuky v ČR v jednom z následujících zařízení?“ *data o českých dětech: MŠMT, ČSÚ 2021

Odhad skutečné účasti v českých školách – při připočtení nezahrnutých uprchlíků a statistické chyby

Skutečná docházka je pravděpodobněji vyšší, než ukazují statistiky úřadů

- Účast podle dat MŠMT a MV
- Hlas Ukrajinců červen 2023 (přichází do prosince 2022)
- Odhad skutečné účasti: zahrnutí nově přichozích (leden–duben 2023) a statistické chyby

Skutečnou docházku odhadujeme připočtením nově přichozích a mladistvých bez doprovodu

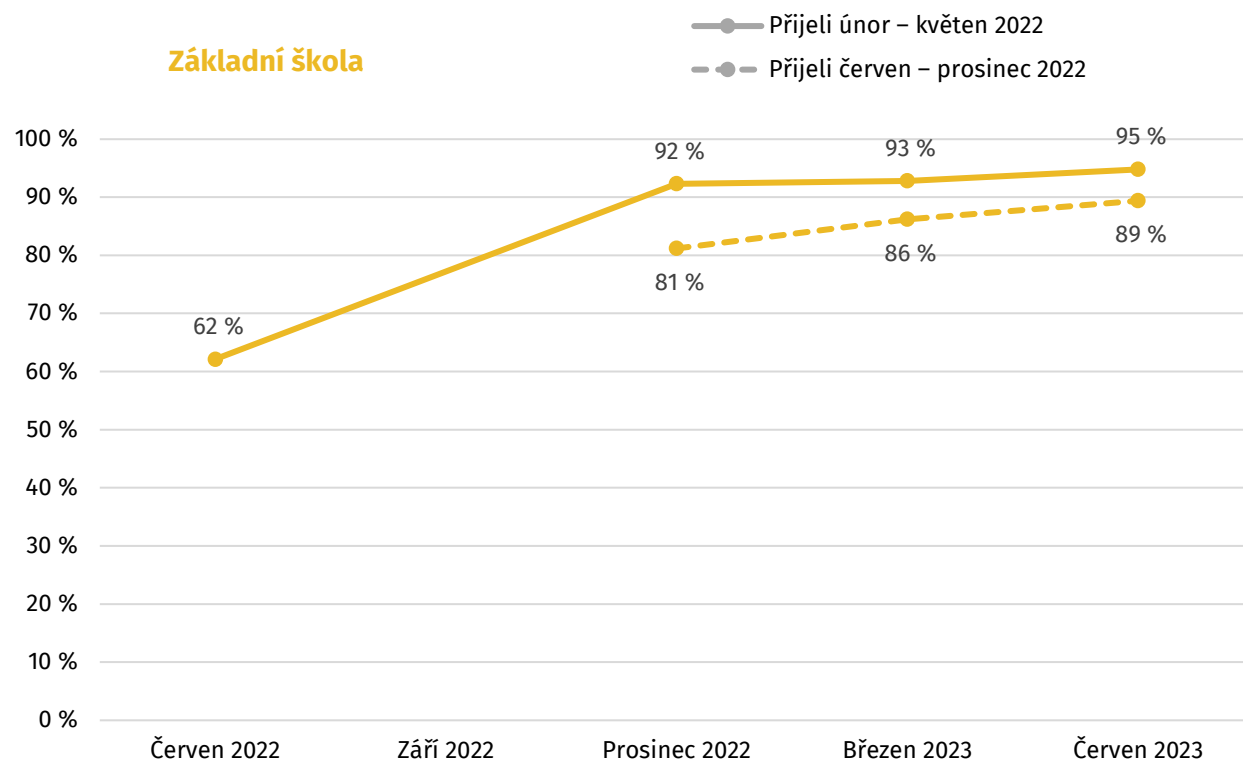
MŠMT uvádí ke 31. 3. 2023, že na české ZŠ je zapsáno 39 680 dětí. To by při počtu 50 893 dětí 6–15 let* registrovaných k dočasné ochraně (data MV ke 30. 4.) znamenalo pouze 79% účast. U mateřských škol takto účast vychází na 48 % (7 668 dětí v MŠ) a u středních škol na 20 % (3 460 mladistvých na SŠ)**. Možné důvody rozdílu v deklarované účasti ve školách oproti oficiálním statistikám MŠMT jsou následující (pravděpodobně kombinace 1–2 a 4):

1. Vzorek reprezentuje pouze populaci lidí, kteří do ČR přišli do konce r. 2022. Při připočtení přichozích v roce 2023 (s předpokladem nulové docházky) se odhad účasti mírně sníží (viz **žluté řádky v grafu**).
2. Vzorek nezahrnuje mladistvé, kteří jsou v ČR bez dospělého doprovodu – ve **žlutých řádkách** jsme připočetli mladistvé, které podle MV neregistroval v ČR blízký příbuzný.
3. Vzorek uprchlíků ve výzkumu by mohl být vzhledem k samovýběru vychýlený směrem k lidem, kteří jsou aktivnější a motivovanější zapsat děti do českých škol (vyšší vzdělání ve vzorku než v populaci). Účast dětí ve školách však nesouvisí se vzděláním dospělých v domácnosti, což této možnosti nenasvědčuje.
4. Část osob s dočasnou ochranou nemusí **reálně setrvávat v Česku**. Pokud by odhad (žluté řádky) odpovídal reálné docházce, pak by dle dat MŠMT v ČR k dubnu přebývalo jen **80 % osob s dočasnou ochranou (270 000 místo 330 000)**. Tuto hypotézu podporuje fakt, že výsledky výzkumu např. v oblasti bydlení jsou v souladu s oficiálními daty (počet osob v nouzovém bydlení přes HUMPO). K září 2023 by mělo mít MV k dispozici počty osob, které potvrdily setrvání v ČR návštěvou úřadu.

*Jako základ dětí v ZŠ věku bereme všechny 7–14leté děti, 30 % 6letých a 70 % 15letých (odpovídá reálné účasti hraničních ročníků na stupních podle dat a podle pravidel nástupu do ZŠ vzhledem k věku). **Mladistvé s dočasnou ochranou jako základ pro studenty SŠ zde bereme všechny 16–17leté a 30 % 15letých (odpovídá reálné účasti 15letých na SŠ vs. ZŠ dle dat) – celkem 13 724 osob. Zbývajících dětí od 3 let je takto 15 995.

Účast v české základní škole podle doby příjezdu do ČR

I mezi dětmi, které přijely později, se docházka blíží 90 %

Účast v základním vzdělávání mírně snižují později příchozí uprchlíci

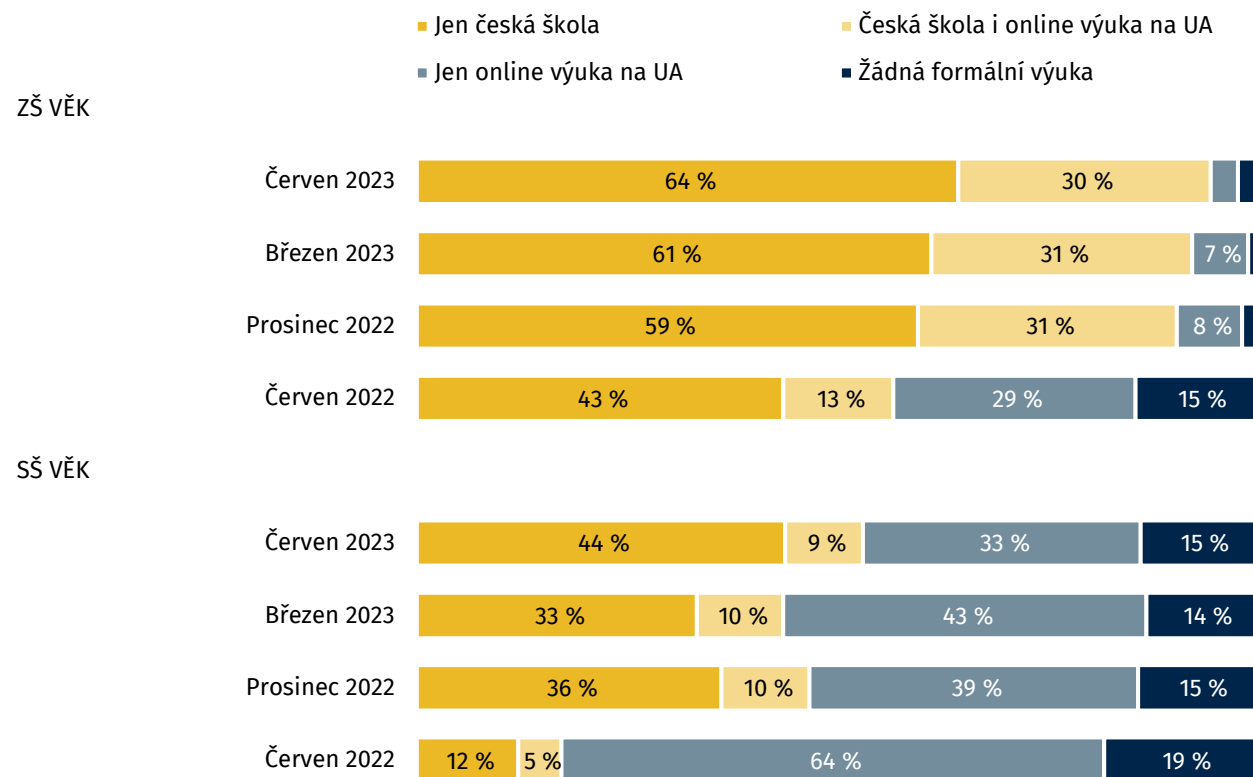
Děti uprchlíků, kteří do Česka přijeli mezi červnem 2022 a květnem 2023, již z 89 % chodí na základní školu. Na konci roku 2022 to bylo jen 81 %.

Děti dříve příchozích uprchlíků už školy navštěvují dlouhodobě, došlo k mírnému nárůstu na 95 %.

Poznámka: N=797(červen 23), 773 (březen 23), N=906 (prosinec 22), N=474 (červen 22); děti navštěvující ZŠ (6–15); Pouze děti, které se účastnily jedné z posledních 3 vln výzkumu. Znění otázky: „Účastní se toto dítě výuky v ČR v jednom z následujících zařízení? | Základní škola“

Vzdělávání v Česku a online na Ukrajině

3 z 10 dětí na českých ZŠ studují na dálku na Ukrajině, podíl klesá

Středoškoláci přecházejí z ukrajinských škol do českých

Celkové výsledky naznačují pozvolný nárůst v integraci dětí do českých škol. Na středních školách došlo k výraznému růstu oproti březnu 2023. Tato změna však může být nadhodnocená. Rodiny se těsně před sběrem dat dovídaly výsledky přijímacích zkoušek a část respondentů pravděpodobně uvedla, že dítě již na SŠ chodí, ačkoliv na ni nastoupí až od září.

Třetina žáků ZŠ se souběžně vzdělává online na Ukrajině

Stabilně kolem třetiny základoškoláků a desetiny středoškoláků kombinuje českou a ukrajinskou výuku. Neklesá ani celkový podíl dětí účastnících se dálkové výuky na Ukrajině. 15 % mladistvých do věku 17 let nemá výuku žádnou, část z nich už střední vzdělání dokončila.

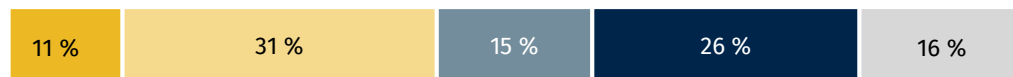
Poznámka: N=971 (červen 23), N=936 (březen 23), N=1109 (prosinec 22), N=1348 (červen 22); děti 6–17 let. Děti ve věku (6, 15 a 16 let) jsou zařazeny do skupiny podle toho, které úrovně vzdělávání se účastní. Znění otázky: „Účastní se toto dítě výuky v ČR v jednom z následujících zařízení?“

Postoje ke studiu na vysoké škole u dospělých ve věku 18–26 let

Na vysoké škole v ČR chce studovat až 16 500 mladých dospělých ve věku 18–26 let

Má Váš člen rodiny ve věku 18–26 let zájem studovat v ČR na vysoké škole? Pokud máte v domácnosti více členů ve věku 18–26 let, odpovídejte za toho nejmladšího.

- Již na VŠ v ČR studuje
- Studuje na Ukrajině na dálku
- Neví
- Chce studovat VŠ v Česku
- Nechce studovat VŠ v Česku

V 11 % domácností již mladý dospělý studuje na vysoké škole v Česku

V každé domácnosti, která měla jednoho nebo více mladých dospělých ve věku 18–26 let, jsme se ptali, zda nejmladší z těchto členů má zájem studovat VŠ. Celkem ve čtvrtině domácností mladí dospělí VŠ studují – 15 % distančně na Ukrajině a 11 % českou vysokou školu. Dalších 26 % nemá zájem studovat vysokou školu v ČR.

31 % mladých Ukrajinců českou vysokou školu nestuduje, ačkoliv by chtěli

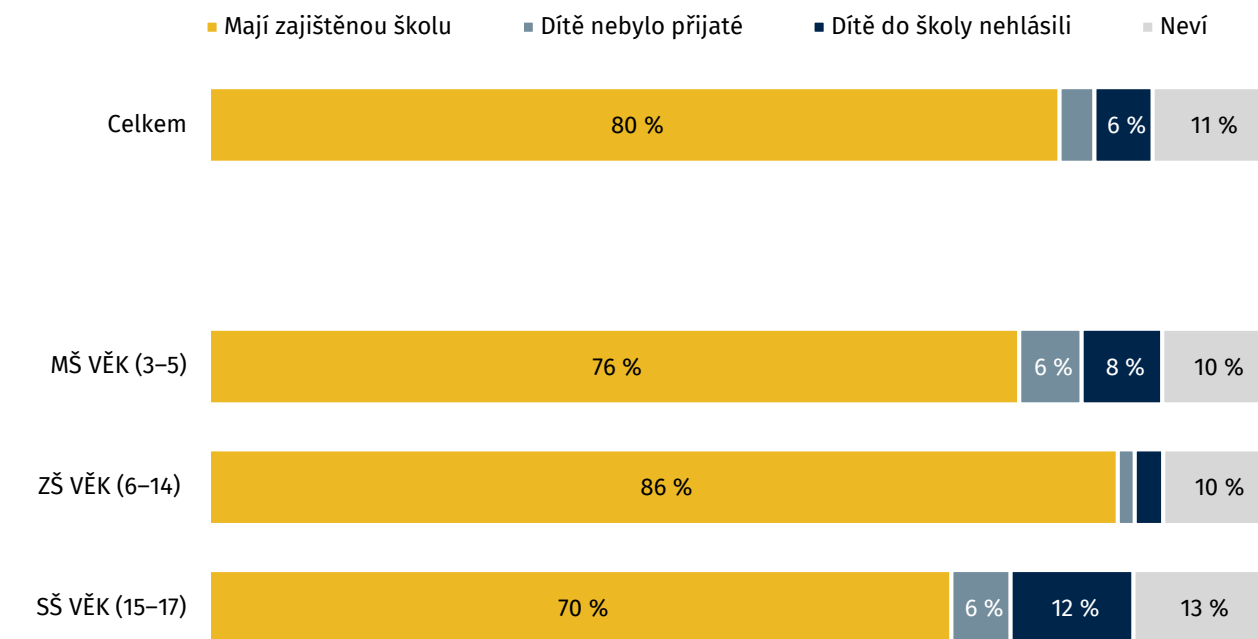
Podle dat Ministerstva vnitra je v ČR registrovaných 54 000 uprchlíků ve věku 18–26 let (k 30. 4. 2023). Pokud by se 31 % z nich skutečně přihlásilo na vysokou školu, bylo by to 16 500 Ukrajinců.

Pokud by byl reálný počet uprchlíků setrvávajících v ČR nižší, kolem 270 000 (viz str. 11), můžeme počítat se zájmem kolem **13 500** osob. Zájem může být ještě o něco nižší, vzhledem k tomu, že domácnosti reportovaly zájem pouze u nejmladších členů domácnosti, u kterých může být zájem o něco vyšší. Nejedná se však o malé množství a měli bychom být schopní uchazeče podpořit a jejich talent nepromarnit.

Plánované vzdělávání na českých školách od září 2023, děti ve věku 3–17 let

80 % dětí má na nový školní rok zajištěnou školu. Rodiče 11 % dětí neví, zda děti někam nastoupí

Máte pro toto dítě od nového školního roku (od září 2023) zajištěné vzdělávání v české škole?

Nejčastěji mají zajištěnou docházku děti rodiče, kteří chtějí v ČR zůstat

Vzdělávání má od září domluveno 92 % ze skupiny rodičů, kteří chtějí v ČR či jinde v zahraničí určitě zůstat, a jen 60 % z těch, kteří se chtějí určitě vrátit na Ukrajinu.

Mezi předškolními dětmi je v adaptačních skupinách nyní stále 12 % dětí, ale polovina má zajištěnou účast ve škole/školce od září příštího roku. Celkem 81 % 5letých dětí má zajištěnou docházku do MŠ od nového školního roku, zatímco u 3letých je to 60 %.

Ve skupině 15–17 letých, kteří nechodí na českou školu a studují pouze na dálku a na Ukrajině nebo do školy vůbec nechodí, má zajištěnou českou školu v novém školním roce třetina.

Účast dětí ve vzdělávání mohou zkomplikovat změny související s Lex Ukrajinou V

Část rodin se v důsledku změn spojených se změnami v podpoře a v poskytování bezplatného ubytování bude muset přestěhovat a kvůli tomu hledat jinou školu, část se pravděpodobně vrátí na Ukrajinu.

Pozn.: N=1203 (červen 2023); děti ve věku 3–17 let. Do kategorie Základní škola spadají i odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Do věkové kategorie 3–5 let jsou započteny také šestileté děti aktuálně navštěvující MŠ.

Znalost a výuka češtiny

Hlavní zjištění

62 %

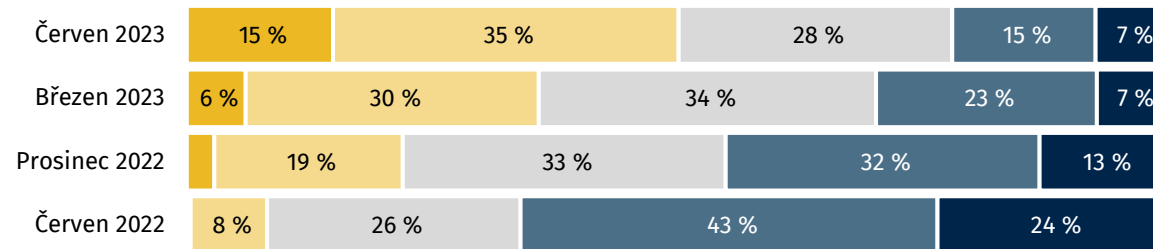
**ukrajinských dětí ve věku 6–17 let se domluví česky
v běžných situacích, 19 % dokonce plynně**

Znalost češtiny mezi dětmi různých věkových skupin

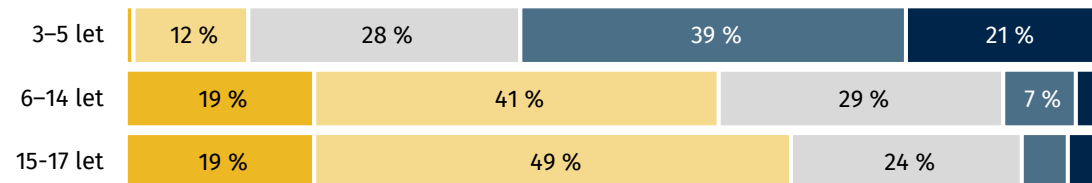
UŽ 19 % dětí ve věku povinné školní docházky umí česky plynně

- Dokáže plynně koverzovat a psát
- Domluví se v běžných situacích
- Dá dohromady pár vět a jednodušším rozumí
- Umí některá slova a fráze
- Nezná vůbec nic

CELKEM 3–17 let

DETAIL: ČERVEN 2023

V běžných situacích se domluví už polovina dětí

Čeština se zlepšuje u dětí všech věkových kategorií. Zhruba stejné rozdíly ale zůstávají mezi chlapci a dívkami na základní škole. Chlapci o 5 p. b. častěji (14 % celkem) neumí česky vůbec.

Už 19 % dětí ve věku 6–15 let se domluví plynně, jde o velký nárůst od března, kdy to bylo jen 6 %.

Nejmenší znalost češtiny mají předškolní děti – ty se z většiny systematicky neučí česky (povinná je výuka češtiny až v posledním ročníku MŠ). Děti, které chodí do školky, se však nadále zlepšují v češtině. Od března se jich česky domluví o 7 p. b. více (celkem již 18 %) a jen 45 % neumí nic (pokles o 15 p. b.). Ty, co do školky nechodí z 92 %, neumí téměř nic. Předškolní děti v adaptačních skupinách jsou na tom stejně jako ty, které nedochází nikam.

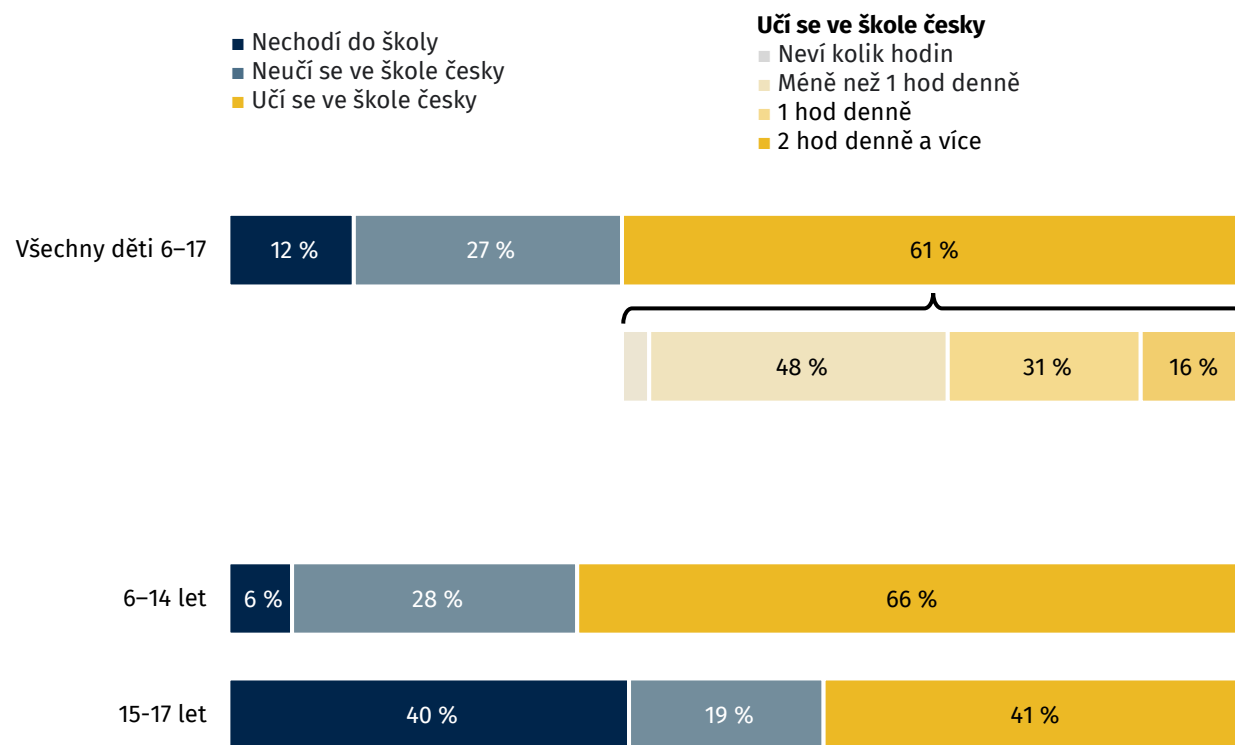
Nejlépe umí česky mladiství zapojení do českého vzdělávání

Ve skupině středoškoláků na českých školách se už domluví 85 %. Mnohem nižší úroveň mají mladiství, kteří se v Česku nevzdělávají – 21 % z nich nezná vůbec nic nebo jen pár slov.

Poznámka: N=1275 (červen 23), N=1205 (březen 23), N=1437 (prosinec 22), N=1744 (červen 22); děti 3–17 let. Znění otázky: „Jaké jsou jazykové znalosti tohoto dítěte?“. Do věkové kategorie 3–5 let jsou započteny také šestileté děti aktuálně navštěvující MŠ.

Děti 6–17 let

Školní výuku češtiny má 61 % dětí, většina ale s nízkou intenzitou

Většina žáků se ve škole učí český jazyk méně než pět hodin týdně (1 hod denně)

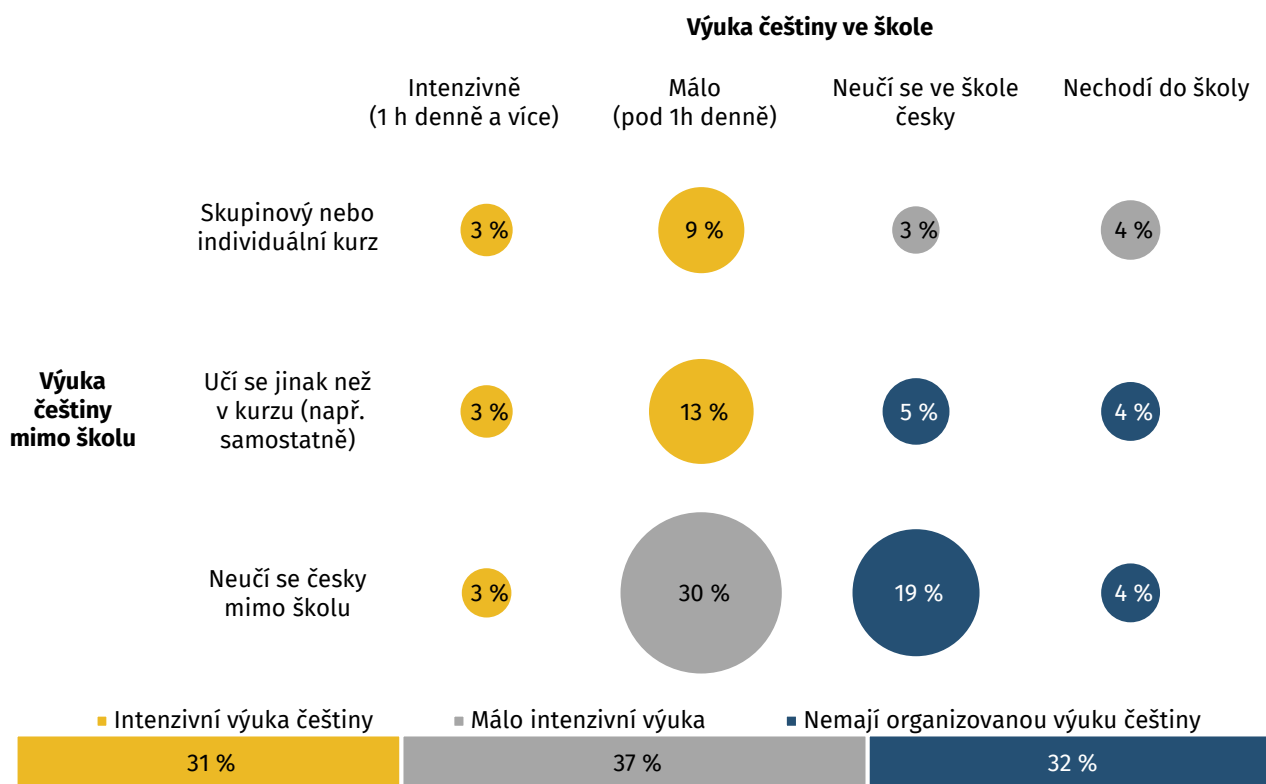
Intenzita výuky je celkově velmi podobná jako v předešlých dvou vlnách výzkumu (březen 2023 a prosinec 2022).

Výuka češtiny na základních a středních školách probíhá v podobné intenzitě. Významná část mladistvých (40 %) však na české škole nestuduje, a tudíž má velmi omezené možnosti, jak se v češtině zlepšovat.

Poznámka: N=971 (děti 6–17). Znění otázek: „Účastní se toto dítě výuky v ČR v jednom z následujících zařízení?“, „Kolik hodin denně se toto dítě učí ve škole češtinu pro cizince?“

Kombinace výuky češtiny ve škole a mimo školu: všechny děti 6–17 let

31 % dětí se učí česky intenzivně ve škole nebo doma

Celkem 32 % dětí nemá žádnou organizovanou výuku češtiny

Z dětí, kterým se nedostává výuky češtiny ve škole (pravá polovina grafu), se jen velmi malá část vzdělává organizovaně mimo školu (7 %, první řádek). Rodiče části dětí (25 % ze všech, druhý řádek) poté uvádí, že se děti učí česky jiným způsobem než v kurzu, anebo že se učí samostatně. (Do těchto jiných způsobů může být zahrnuta i výuka v adaptačních skupinách, ve kterých probíhá základní výuka jazyka, těch se ale účastní do 5 % dětí.)

Celkem 23 % dětí a mladistvých se česky neučí vůbec. Častěji jde o mladistvé 15–17 let (25 %), z těch totiž méně chodí do české školy oproti mladším dětem. Z dat je zřejmé, že se jen malá část dětí češtině věnuje intenzivně (žluté bubliny).

Poznámka: N=931; děti 6–17 let; kombinace několika otázek. Do kategorie „Málo (pod 1 hod denně)“ zahrnujeme i děti, u kterých rodiče neuvedli intenzitu výuky.

Integrace a volnočasové aktivity

Hlavní zjištění

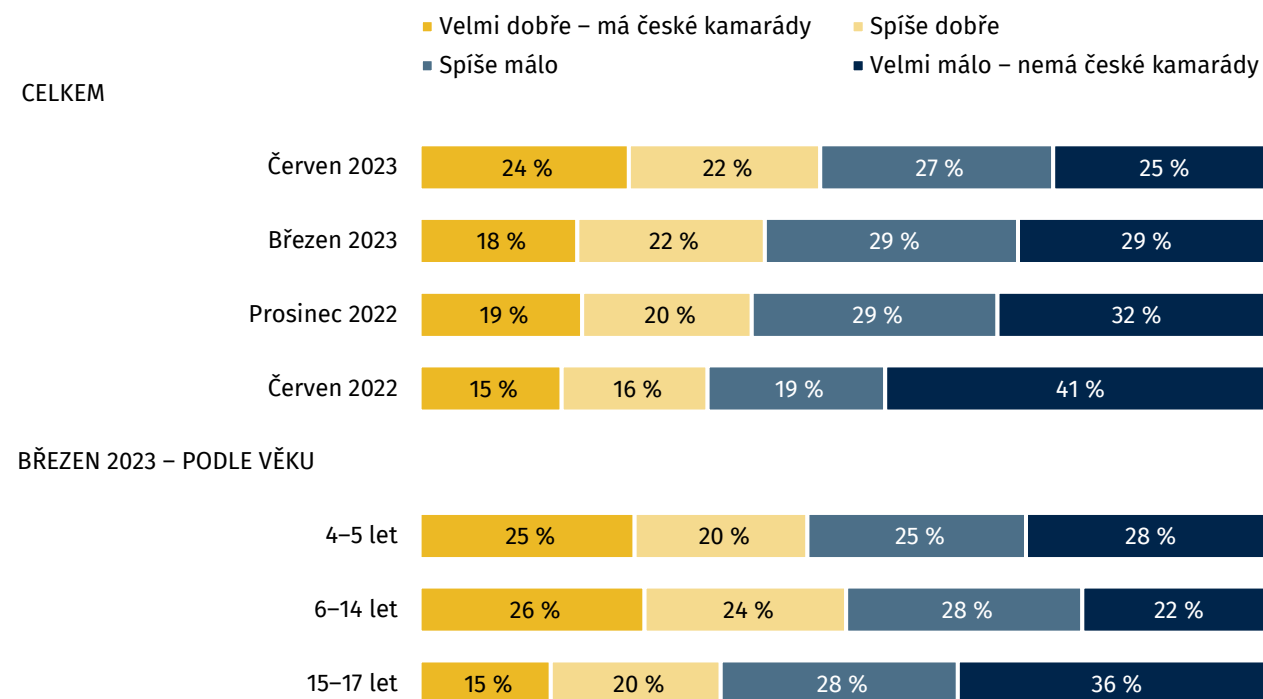
46 %

**ukrajinských dětí je podle rodičů dobře
začleněno do kolektivu českých dětí**

Děti 4–17 let

46 % dětí je podle rodičů dobře integrováno do kolektivu českých dětí

Do jaké míry se dítě začlenilo do kolektivu českých dětí?

Čtvrtina dětí stále nemá české kamarády, mezi stredoškoly 36 %

Ačkoliv podíl dobře začleněných dětí v čase roste, roste velmi pozvolna. Přibližně polovina dětí (52 %) stále spíše není začleněná. Velmi málo začleněno bez českých kamarádů je 25 % dětí, což je výrazně méně než před rokem (41 %).

Míra začlenění výrazně souvisí se znalostí češtiny

80 % dětí, které umí nanejvýš pár frází, je začleněno podle rodičů málo. Naopak 78 % těch, kteří umí česky plynně, je začleněno podle rodičů dobře.

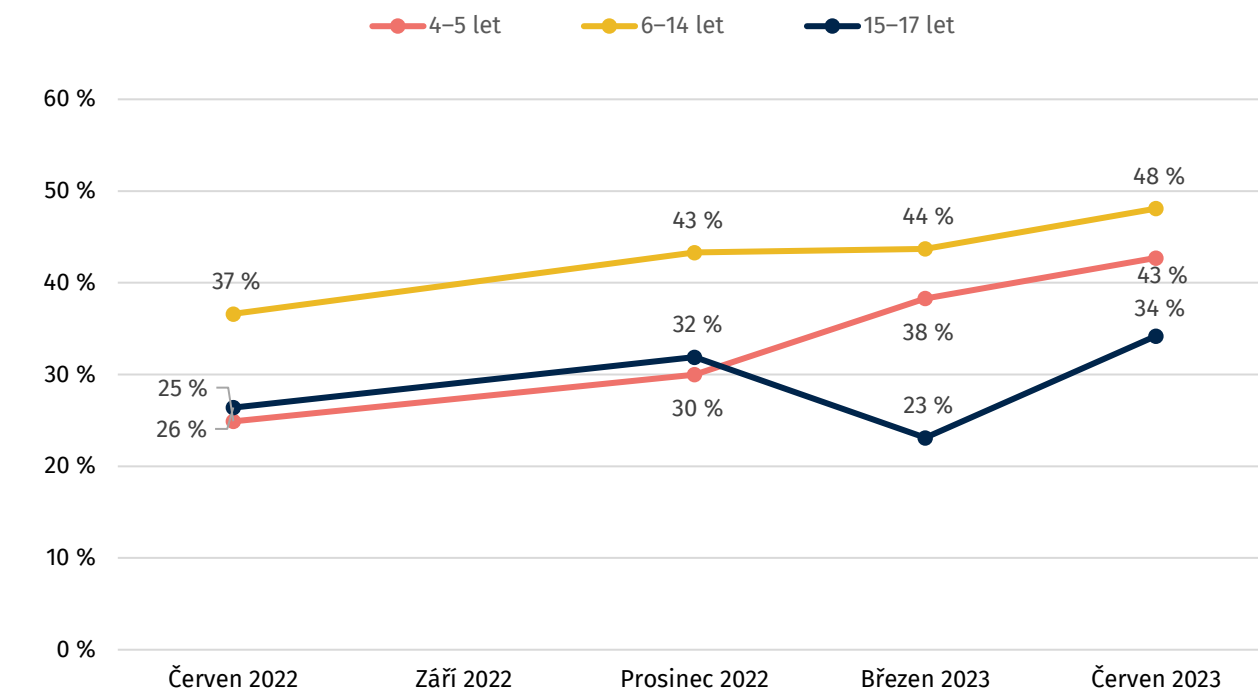
Horší začlenění souvisí i s bydlením v hotelu či ubytovnách, kde může docházet k segregaci, ale také s docházkou do školy a výukou češtiny ve škole. 58 % dětí, které do školy nechodí, nemá žádné české kamarády. O něco lépe jsou začleněny mladší děti než mladiství (i než ti mladiství, kteří studují na české škole). Lepší začlenění reportují rodiče u dívek (50 % z nich je dobře začleněných oproti 44 % chlapců).

Poznámka: N=1203 (červen 23), 1120 (březen 23), 1340 (prosinec 22), N=1629 (červen 22); děti od 4 do 17 let, Znění otázky: „Do jaké míry se toto dítě z vaší domácnosti již začlenilo do kolektivu českých dětí (ať už ve škole, či při jiných činnostech)?“. Málo začlenění = součet za spíše a velmi málo; Dobře začlenění = součet za velmi a spíše dobře.

Vývoj integrace do českých kolektivů u různých věkových skupin

U dětí do 14 let se integrace s delším pobytem v ČR zlepšuje, u starších od prosince stagnuje

Podíl dětí, které jsou podle rodičů **dobře začleněny** do kolektivu českých dětí:

Jen třetina středoškoláků je dobře začleněná, stejně jako v prosinci 2022

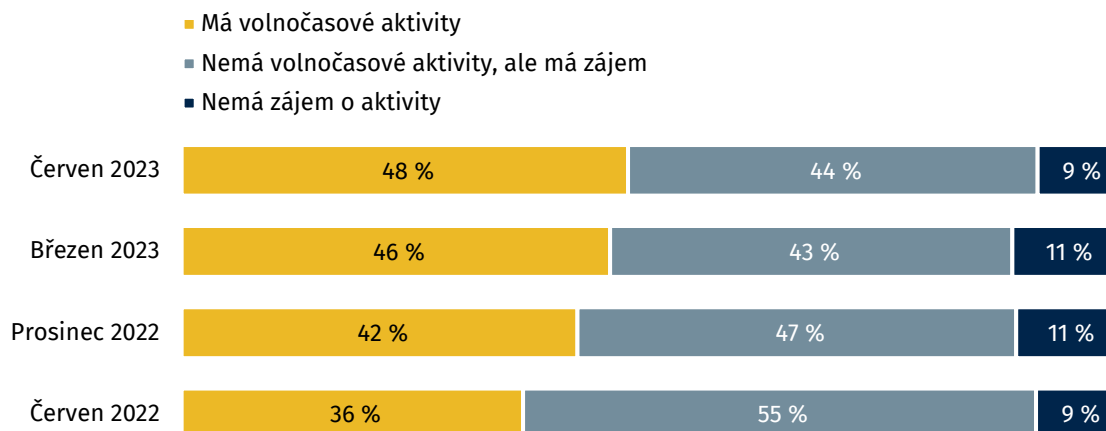
U dětí v ZŠ věku (6-14 let) podíl dobře začleněných dětí za poslední 3 měsíce narostl o 4 procentní body.

Data pro děti 4-5 let a 15-17 let mají výraznější odchylky kvůli menšímu vzorku, přesto jsou však trendy zřejmé. U dětí předškolního věku integrace spíše narůstá, zatímco u dětí středoškolského věku od konce roku stagnuje.

Poznámka: N=185 (4-5 let, červen 23), 588 (6-14 let, červen 23), 127 (15-17 let, červen 23); pouze děti, které byly v alespoň 2 vlnách z posledních 3. Znění otázky: „Do jaké míry se toto dítě z vaší domácnosti již začlenilo do kolektivu českých dětí (ať už ve škole, či při jiných činnostech)?“. Málo začlenění = součet za spíše a velmi málo; Dobře začlenění = součet za velmi a spíše dobře.

Účast na volnočasových aktivitách u 4-17letých dětí

Velká část dětí stále volnočasové aktivity nemá, i když má o ně zájem

DETAIL: ČERVEN 2023

Volnočasových aktivit se účastní téměř polovina dětí

Účast na volnočasových aktivitách je dlouhodobě spojena s lepší integrací do českých kolektivů. Velká část dětí ale nemá možnost se aktivit účastnit, přestože mají zájem. Více se aktivit účastní děti na základní škole, kde účast pomalu roste (52 %). Mezi středoškoláky se oproti březnu zlepšila o 5 p. b., nyní se volnočasových aktivit účastní 42 %.

Stejná část dětí – 42 % – se účastní **uměleckých** aktivit jako je sbor, divadlo či tanec (z toho 24 % se účastní skupinových aktivit) i **sportovních** aktivit (z toho 25 % se účastní skupinových aktivit). Zájmových spolků jako je např. skaut se účastní 12 % dětí. Většina dětí s volnočasovými kroužky má více zájmových aktivit.

Z dětí, které se účastní nějakých volnočasových aktivit, je více dobře začleněných. **Skupinové volnočasové aktivity** mají kromě přispívání k míře začlenění také pozitivní vztah se znalostí češtiny, poskytují totiž možnost přirozeného rozvoje jazykových dovedností.

Poznámka: N=1203 (červen 23), N=1120 (březen 23), N=1340 (prosinec 22), M=1629 (červen 22); děti od 4 do 17 let. Znění otázky: „Jakých volnočasových organizovaných aktivit se toto Vaše dítě účastní? Mělo by o ně případně zájem?“ | „Umělecké aktivity – skupinové (sbor, divadlo, tanec atd.)“, „Umělecké aktivity – individuální (malba, fotografie atd.)“, „Sportovní aktivity – skupinové (fotbal, hokej, basketbal atd.)“, „Sportovní aktivity – individuální (běh, plavání atd.)“, „Zájmové spolky (skaut atd.)“

Výuka na dálku na Ukrajině

Hlavní zjištění

47 %

domácností s dětmi ve věku 6–17 let má omezený nebo žádný přístup k počítači

Intenzita výuky na dálku u 6–17letých žáků v českých školách

13 % dětí v českých školách věnuje výuce na dálku na Ukrajině více než hodinu denně

Kolik hodin týdně se toto dítě v průměru celkově věnuje výuce na dálku v ukrajinské škole?
(započítejte přímou výuku i všechnu samostatnou práci dítěte včetně domácích úkolů)

■ Nemá výuku na dálku na Ukrajině ■ Méně než hodinu ■ 1–3 hodiny ■ 4–6 hodin ■ Více než 7 hodin

Nejčastěji tráví výukou na dálku žáci na českých školách do 3 hodin týdně

Časové nároky na online výuku jsou tedy obecně spíše nízké. Nízký počet hodin může být však ovlivněn tím, **že na Ukrajině obvykle končí školní rok již na konci května a v červnu mají děti buď zcela volno, nebo volnější režim.**

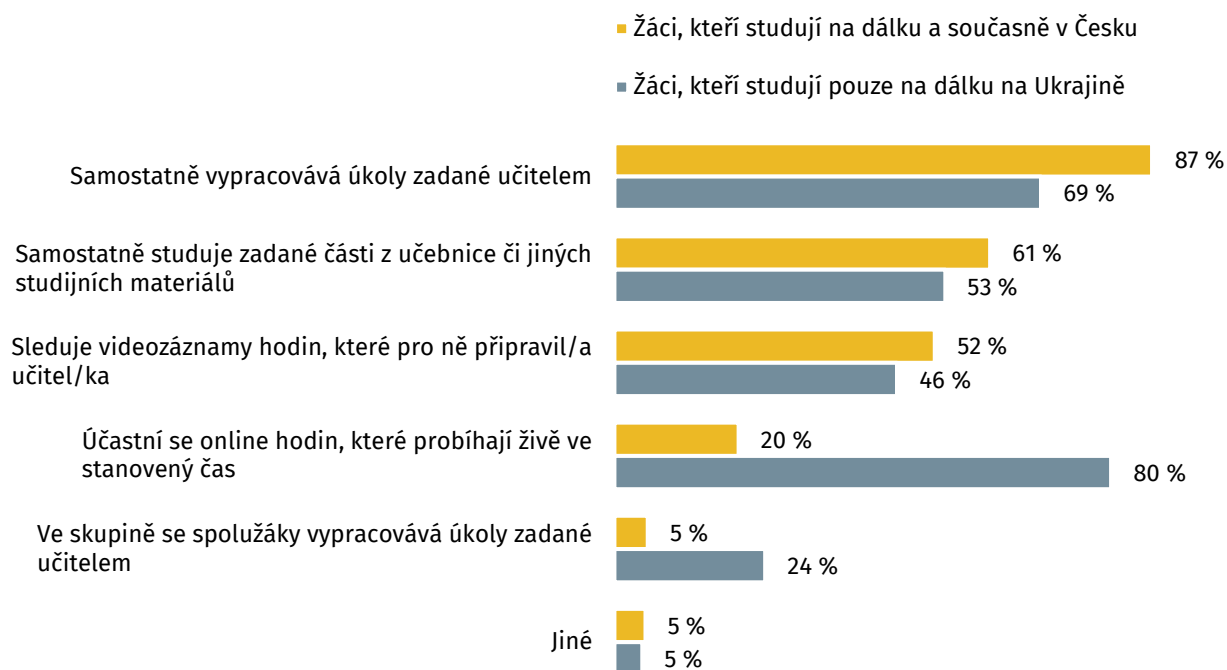
Českou školu s výukou na dálku kombinuje více žáků základních škol než středoškoláků. Jinak ale mezi skupinami nejsou přílišné rozdíly. Obě skupiny tráví nejčastěji výukou na dálku při kombinaci s českou školou do 3 hodin týdně (52% z těch, co výuku kombinují).

Poznámka: N=912 (červen 23), děti 6–17 let, které chodí na českou školu. Znění otázek: „Účastní se toto dítě výuky v ČR v jednom z následujících zařízení?“, „Kolik hodin denně se toto dítě v průměru celkově věnuje výuce na dálku v ukrajinské škole? (započítejte přímou výuku i všechnu samostatnou práci dítěte včetně domácích úkolů).“

Děti 6–17 let: distanční UA výuka

Distanční výuka na ukrajinských školách se převážně skládá ze samostatné práce

Jakým aktivitám se dítě v rámci výuky na dálku na ukrajinské škole pravidelně věnuje?

Ukrajinských školních hodin se účastní 20 % žáků českých škol

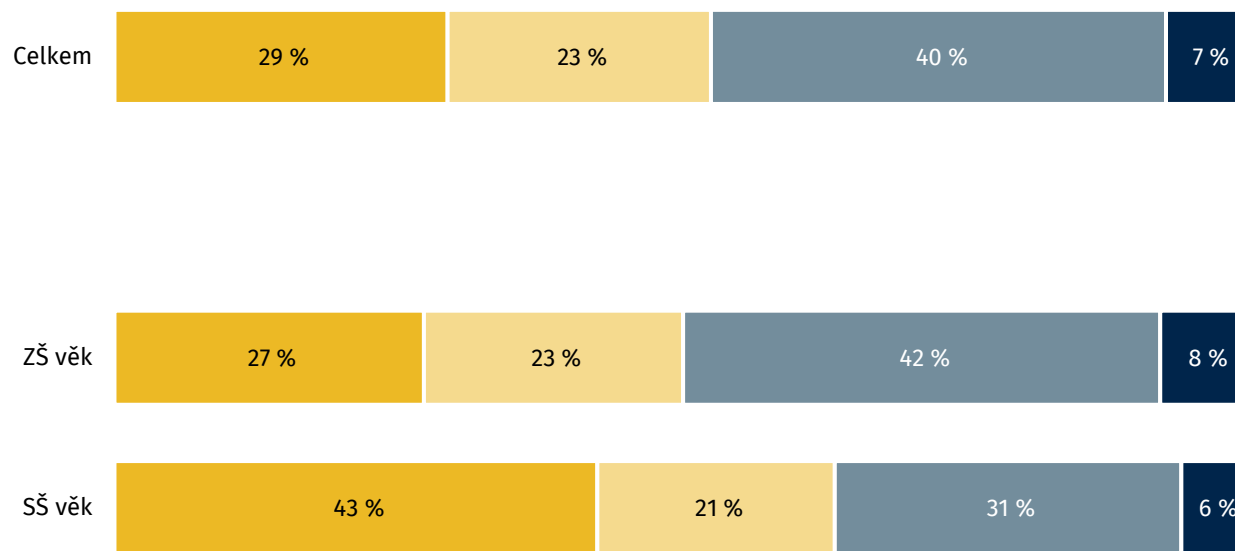
Naopak 80 % z žáků, kteří mají pouze online výuku na dálku, sleduje živé hodiny ve stanovený čas. Zároveň platí, že online živé hodiny mají především středoškoláci, ale jen 26 % žáků na ZŠ. Žáci, kteří mají jen výuku na dálku, také o něco více vypracovávají ve skupinách se spolužáky zadané úkoly (o 15 %). Jinak se ale od sebe skupiny příliš neliší. Distanční výuka se tak skládá převážně ze samostatných činností.

Poznámka: N=72, děti 6–17, které mají pouze online výuku; N=255 děti 6–17, které mají online výuku a zároveň chodí do české školy. Znění otázky: „Jakým aktivitám se toto dítě pravidelně v rámci online výuky věnuje?“

Digitální vybavení a internetové připojení (děti 6–17 let)

Ve 40 % domácností mají děti přístup k počítači omezený, v 7 % není k dispozici žádný

- Každé dítě má svůj počítač, notebook
- Děti mají svůj počítač, notebook či tablet, který sdílejí
- Máme doma jeden počítač či tablet, který sdílí celá rodina
- Nemáme doma žádný počítač, notebook či tablet, který sdílí celá rodina

17 % domácností nemá stabilní a rychlé internetové připojení

Zcela bez připojení k internetu je jen 1 % domácností s dětmi ve věku 6–17 let (není zobrazeno v grafu). Dalších 16 % domácností uvedlo, že má pouze nestabilní, pomalé či nepravidelné připojení. Obecně je vybavení a přístup k rychlému internetu nejhorší v domácnostech, které trpí těžkou materiální deprivací a také u domácností, které bydlí v nebytovém ubytování (ubytovny apod.) – přibližně 2 x horší než v domácnostech, které materiální deprivací netrpí a bydlí ve standardním bytovém bydlení.

Domácnosti, v nichž mají děti výuku na dálku, jsou vybavené o něco lépe

Každé dítě ve věku 6–17 let má svůj počítač v 35 % z těchto domácností. Bez jakéhokoliv digitálního zařízení jsou jen 4 % domácností. Zkušenosti z pandemie covid-19 však ukazují, že absolvovat výuku distančně mohou potřebovat za určitých okolností všechny děti. Digitální zařízení také dětem výrazně pomáhají v domácí přípravě do školy a vzdělávání se mimo školu.

Poznámka: N=736; domácnosti s alespoň jedním dítětem od 6 do 17 let. Znění otázky: „Jak je vaše domácnost vybavena digitálními zařízeními (počítači, notebooky či tablety), které mohou děti využívat na přípravu do školy či pro výuku na dálku?“

Služby péče o děti do 5 let

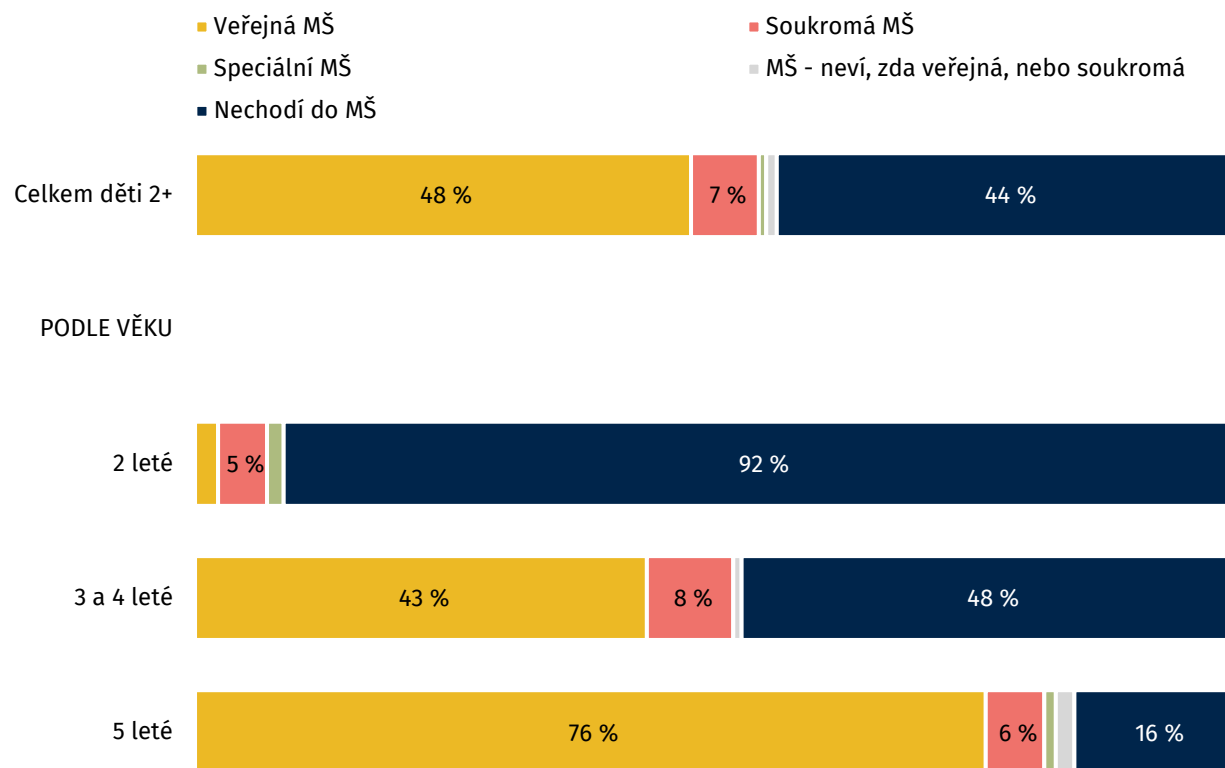
Hlavní zjištění

45 %

rodičů dětí ve věku 0–5 let nevyužívá žádné služby péče a vzdělávání

Děti 2–6 let: MŠ

Ze všech dětí od dvou let chodí do školky 56 %, pětileté do MŠ chodí už skoro všechny

Poznámka: N=382 děti od 2 do 6 let (6leté pouze pokud navštěvují MŠ).

Ze 3 a 4letých dětí chodí do školky jen polovina

S vyšším věkem celkově účast v MŠ stoupá, mezi 5–6letými dětmi již jen 16 % do MŠ nechodí. Pro děti, které oslavily páté narozeniny až během letošního školního roku, bude předškolní docházka povinná až v příštím školním roce (2023/2024).

Soukromé mateřské školy navštěvuje 7 % dětí ve věku 0–5 let. Procento je zhruba stejné u všech věkových kategorií

Celková účast v MŠ je u českých dětí mnohem vyšší, u dětí ve věku 2–6 let 75 %, u 2letých 30 %, u 3–4letých 86 % a u 5–6letých 95 %. Mezi českými dětmi je podíl dětí na soukromých MŠ 4 %.

Absence předškolního vzdělávání je výraznou bariérou pro zapojení se do pracovního trhu

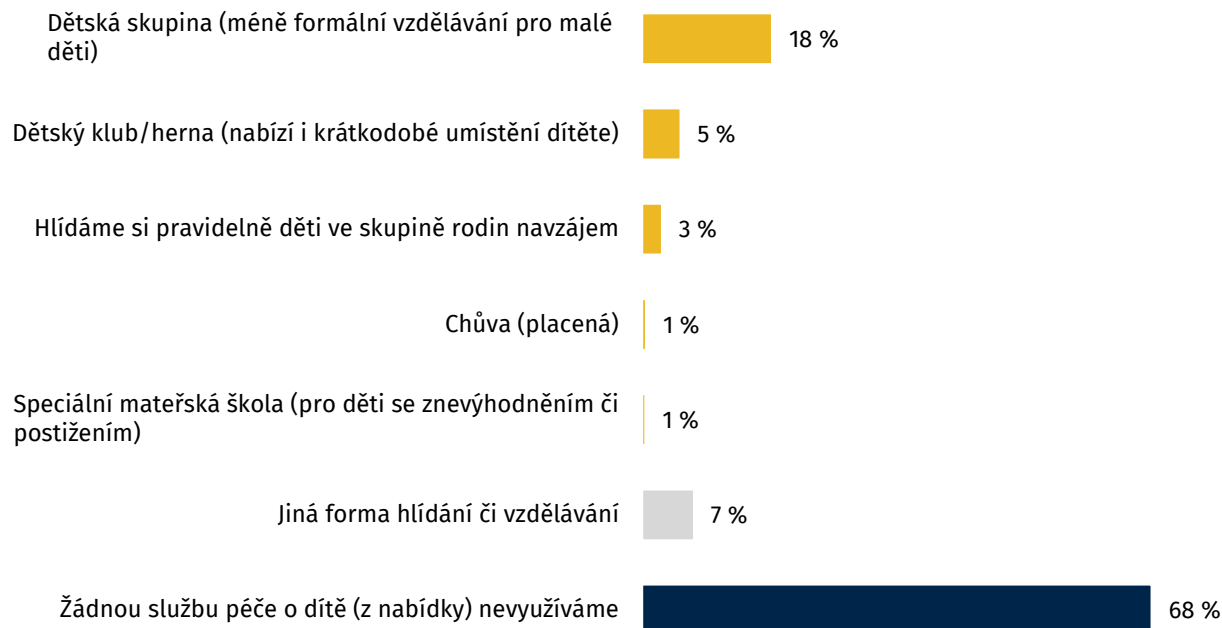
Děti chodí do MŠ méně často v domácnostech, které nemají příjem z práce (z těchto domácností chodí do MŠ 40 % dětí, u domácností s příjmem z práce je to 47 %).

Méně často také do MŠ chodí děti z domácností, které pobírají humanitární dávku (ve 48 % těchto domácností děti do MŠ nechodí, oproti 35 % dětí z domácností bez HUD) a které bydlí v nebytovém bydlení (v těchto domácnostech chodí do MŠ 44 %, zatímco ve standardním bytovém 60 %).

Využité služby v péči o dítě do 5 let (mimo klasickou MŠ)

Dvě třetiny rodičů dětí ve věku 0–5 let žádné služby péče mimo MŠ nevyužívají

Využíváte pro toto dítě v Česku následující služby? Vyberte všechny platné odpovědi.
Pro kolik % dětí ve věku 0–5 let platí daná možnost.

Rodiče 45 % dětí ve věku 0–5 let nevyužívají žádné služby péče (ani MŠ)

Dětské skupiny nejčastěji navštěvují 3–5leté děti. Účast v dětských skupinách je vyšší v Praze než jinde v republice, což pravděpodobně souvisí s dostupností této předškolní péče. Rodiče nejmladších dětí ve věku 0–2 roky si v případě, že nějakou službu využívají, hlídají nejčastěji děti ve skupině rodin navzájem. Placené chůvy jsou využívány minimálně.

Účast v MŠ byla dotazována zvlášť a je podrobněji představena na předchozí straně reportu. Ve věkové skupině 0–5 let navštěvuje klasickou MŠ 37 % dětí.

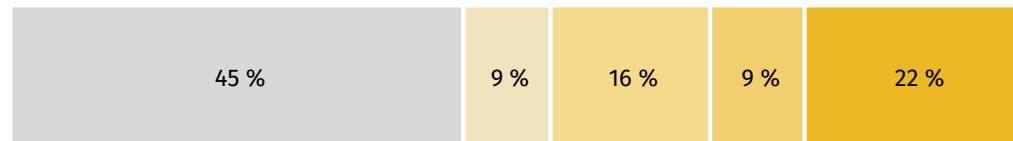
Když sečteme účast v MŠ i využití těchto služeb péče, tak podíl 0–5letých dětí, jejichž rodiče nevyužívají žádné služby péče, ani předškolní vzdělávání, klesne na 45 %.

Pouze MŠ a žádné další služby péče využívá pětina rodičů dětí do pěti let. Ostatní z těch, kteří MŠ využívají, ji kombinují s dalšími zde uvedenými službami.

Rozsah služeb péče a vzdělávání u dětí ve věku 0–5 let (včetně klasické MŠ)

Když už rodiče služby péče o malé děti využívají, tak většinou na více než 30 hodin týdně

- Nemají pro dítě zajištěno hlídání nebo vzdělávání
- Méně než 10 hodin týdně
- 11 – 20 hodin týdně
- 21 – 30 hodin týdně
- Více než 30 hodin týdně

66 % rodičů dětí v rodinách v Praze má zajištěné služby péče či předškolní vzdělávání, mimo Prahu o 14 p. b. méně

Rodiny, v nichž jsou 2 a více dospělých s jedním dítětem, využívají služby péče nejméně (56 % je vůbec nevyužívá). Rodiny, které nedostávají humanitární dávku, mají výrazně častěji zajištěné služby péče, 40 % rodičů těchto dětí má péči o děti zajištěnou více jak 30 hodin týdně.

Domácnosti, které zažívají těžkou materiální deprivaci (podle metodiky Eurostatu), mají méně často možnost využít služby péče či vzdělávání pro své děti. 48 % dětí z těchto domácností nemá zajištěno služby péče, ani předškolní vzdělávání, zatímco v domácnostech, které materiální deprivaci netrpí je to jen 35 %. Zde je vztah oboustranný – uprchlíci bez možnosti péče o děti méně často pracují a vydělávají.

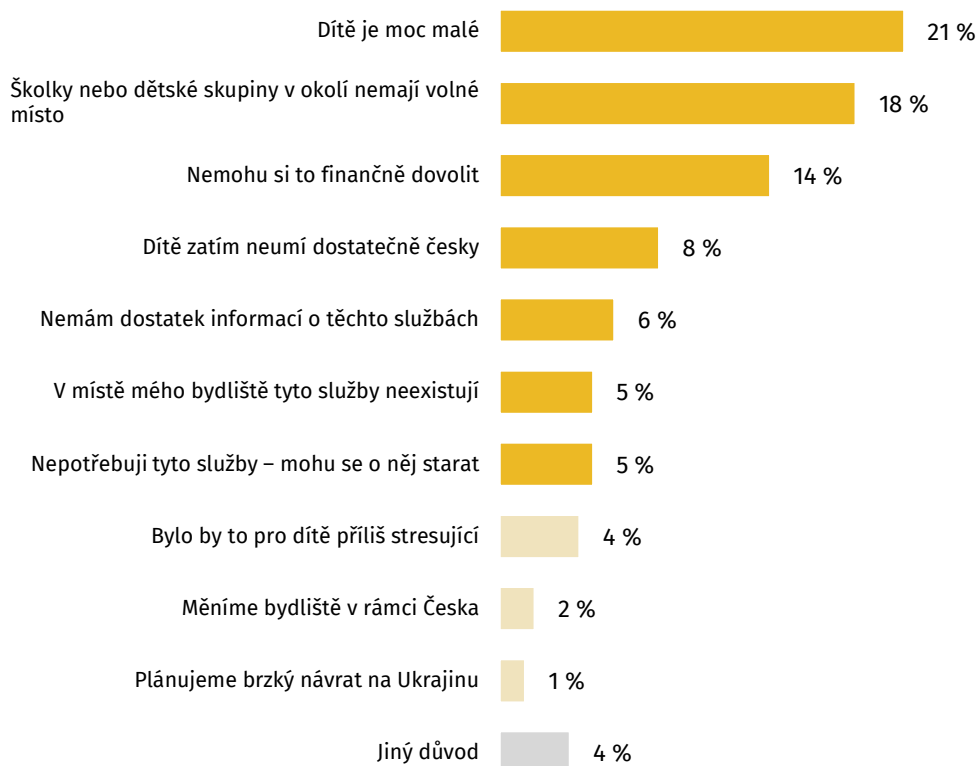
Čím jsou děti starší, tím častěji mají rodiče zajištěné služby péče a vzdělávání

Zhruba 30 % rodičů dětí starších 4 let má zajištěné služby péče nebo vzdělávání na více než 20 hodin týdně. Oproti tomu jen 22 % rodičů tříletých (a skoro žádných mladších) dětí má zajištěné služby péče na více jak 20 hodin týdně.

Bez zajištěných služeb péče je (orientačně, kvůli malým vzorkům) 94 % dětí do 1 roku, 88 % dětí 1–2 let, a 76 % dvouletých dětí. Poté děti již služby péče a vzdělávání využívají, bez nich je už jen 34 % tříletých, 17 % čtyřletých a jen 6 % pětiletých dětí.

Bariéry předškolní péče a využití služeb péče pro děti 0–5 let (včetně klasické MŠ)

Častým důvodem nevyužívání péče o malé děti je nedostatek místa ve školkách a finanční náročnost

Nedostatek místa brání v účasti na předškolní péči 18 % dětí

S vyšším věkem je však dostupnost lepší. Nedostatek místa zmiňuje jen 14 % rodičů čtyřletých a 8 % rodičů pětiletých dětí. Finanční důvody poté zmiňují rodiče 14 % dětí do 5 let.

Nejčastější důvod nevyužívání předškolní péče je logicky nízký věk dítěte. Ten ale zmiňují jen rodiče dětí do 3 let.

Poznámka: N=180, jen děti ve věku 0–5 let které nevyužívají žádnou službu předškolní péče či hlídání dětí. Znění otázky: „Proč žádnou ze služeb péče (mateřská škola, dětská skupina, chůva apod.) pro toto dítě nevyužíváte?“

Finanční náročnost služeb péče o děti ve věku 0–5 let (včetně klasické MŠ)

Většina rodičů za služby péče a předškolní vzdělávání platí

Platíte za služby předškolní péče, které pro toto dítě využíváte?

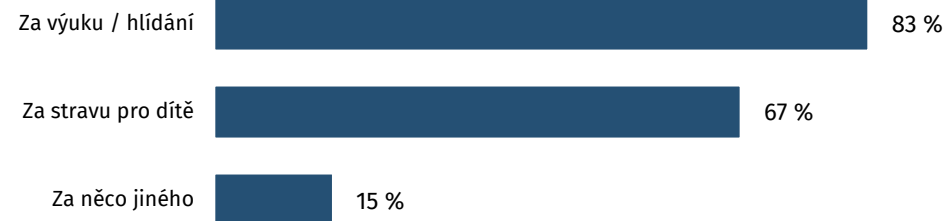
■ Ano ■ Za část ano, za část ne ■ Ne, jsou bezplatné

21 % rodičů dětí využívá bezplatných služeb péče a vzdělávání

Ostatním dětem rodiče však alespoň za část služeb platí. Rodiče platí jen za samotné využití služeb péče a vzdělávání a za stravu. Za jiné služby platí rodiče jen ojedinelé (15 %).

Za co konkrétně u služby či služeb, které v péči o dítě využíváte, platíte?

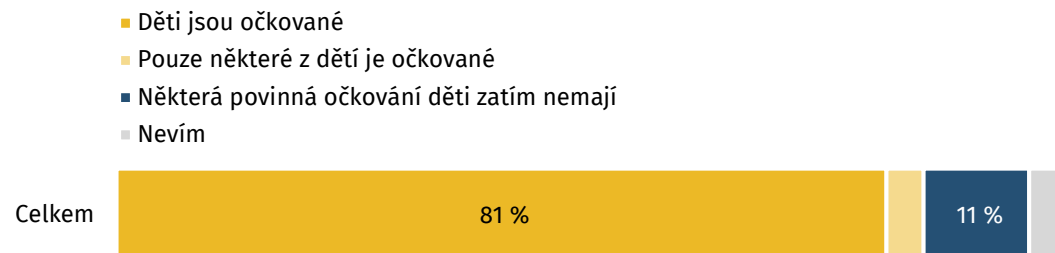

Poznámka: N=219 (červen 23 děti ve věku 0–5 let, které využívají nějakou službu předškolní péče. Znění otázky: „Platíte za hlídání nebo předškolní vzdělávání, které pro toto dítě využíváte?“) N=161 (červen 23, děti ve věku 0–5 let, které využívají nějakou službu předškolní péče a rodiče za ní platí. Znění otázky: „Za co konkrétně u služby či služeb, které v péči o dítě využíváte, platíte?“).

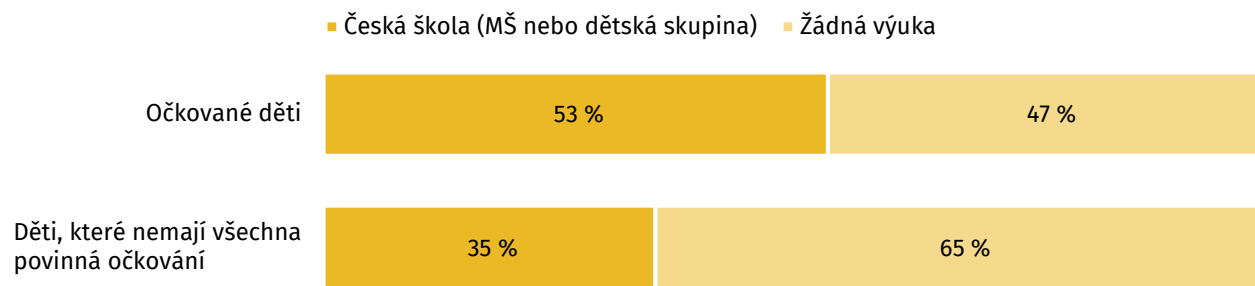
Povinná očkování pro děti 0–5 let

Čtyři pětiny rodičů uvedly, že jejich děti mají dokončena všechna povinná očkování

Mají děti v domácnosti dokončena všechna očkování, které jsou povinná podle českého očkovacího kalendáře?

Účast ve výuce podle očkování

Očkované děti častěji chodí do školky

53 % dětí do 5 let, které mají dokončena všechna povinná očkování, se účastní v ČR výuky (především v MŠ). Oproti tomu u dětí, kterým některé povinné očkování chybí, dochází do MŠ jen 35 %. Kvůli malé velikosti vzorku dětí bez očkování je však vhodné brát toto porovnání jen jako orientační.

Častěji jsou děti očkované v domácnostech bydlících v Praze. Materiální deprivace ani typ bydlení roli v tom, zda jsou děti očkované, či nikoliv nehrají.

Poznámka: N=308 domácností (horní graf) s alespoň jedním dítětem ve věku 0–5let a N=341 dětí ve věku 0–5 (spodní graf). Znění otázky: „Mají vaše děti ve věku 0–5 let dokončena všechna očkování, které jsou povinná pro děti jejich věku podle českého očkovacího kalendáře pro děti?“ a „Účastní se toto dítě výuky v ČR v jednom z následujících zařízení?“. Těžká materiální deprivace je u rodin, které si nemohou dovolit 7 a více položek z vybraného seznamu dle EUROSTAT. Slovo „rodičů“ v titulku zastupuje i jiné dospělé osoby, v jejichž domácnosti děti v ČR pobývají.

Kontakt

Autoři

Kateřina Šafářová

katerina.safarova@paqresearch.cz

Martina Kavanová

martina.kavanova@paqresearch.cz

Daniel Prokop

daniel.prokop@paqresearch.cz

[/ www.paqresearch.cz](http://www.paqresearch.cz)

